

L'egua

(ALDC, VI, 1371. L'egua)

El nom de la 'femella del cavall' coneix en tot el domini, tret del ross., der. directes o indirectes del llat. ĒQUA, *f.* de ĒQUUS 'cavall', que no ha deixat der. populars, sinó solament cultes (*eqüestre*, *equí*, *èquid*, etc.), substituït per CABALLU, pròpiament 'cavall xerec'; ĒQUA, en canvi, és l'origen del cat. *egua* i les seves var., com el rom. *iapă* i el fr. ant. *ive*, que ha estat substituït per *jument*, que significava 'animal de càrrega', com en cat. *somera*.

Egua és el der. normal de ĒQUA, amb sonorització de la [k] (com AEQUALE < *igual*), i aquesta és la forma que trobem generalment a l'edat mitjana. Però en èpoques diferents ha sofert diversos canvis fonètics: *eua* (s. XIII), per metàtesi, canviat en *eugua* 63, per encreuament amb *egua*; el segment vocàlic final, a través de *-gw[ɔ] i *-gw[o] (potser mall. *eguos*, 1478) i amb absorció de [w] en la [g], va canviar-se en -go en bal. (*ego*, mall., s. XVI), i, per canvi de -gwa en -ga, per absorció de [w] en [g], *ega* (com *aiga* < *aigua*). La consonant interior, en alguns parlars, després de geminar-se, *eggua*, va perdre la sonoritat i va passar a **eqqua* i *equa*, que, encreuada amb *eua*, va donar *euca*; en val., la [ɣ] de *egua*, en contacte

amb una vocal velar, desapareix (com en AQUA > àua, àiua), desembocant en *eua* (doc. val. des de Sanelo, 1802); *iegua* delata la seva procedència cast. per la diftongació de la Ē, canviada en *ieua* en val., per la pèrdua de -g- ja comentada. L'alg. *ebba* 85 és un manlleu al sard pel tractament del grup -QUA (com AQUA > *abba*).

Cavalla (s. XIX) és una adaptació cat. de l'oc. *cavala*, mentre que *haca* 168 és un mot no específic ('cavall jove i vigorós', s. XV), abreviació de *hacanea* 'raça d'haca anglesa' (< angl. mitjà *Hakenei*, població de prop de Londres, gran mercat de cavalls).

Notem la gran unitat lexemàtica dels der. de ĒQUA, només trencada per l'occitanisme *cavalla*, d'introducció posterior al s. XVII (Veny, 1993 d), en contrast amb la seva frondosa diversificació fonètica. D'altra banda, el reforç i ensordiment de la [g] de *equa*, *euca* d'alguns parlars nord-occ., que no es pot atribuir a conservació del llat., s'oposa a la seva pèrdua en val.

Són mots normatius *egua*, *eua*, des del *DOrt*, 1917.

